

L. Šimutis – žmogus, telkęs JAV lietuvius nepriklausomybės gynimui

Juozas SKIRIUS

Lapkričio 6-ąją minėjome 130-ąsias Leonardo Šimučio (1892–1975) gimimo metines. Šis žymus JAV lietuvių visuomenės veikėjas – išties margaspalvė išeivijos asmenybė, kurios įvairiapusei veiklai ir nuopelnams atskleisti neužtektų storiausios knygos. Šiais laikais, kai agresorius vėl kėsinasi į Lietuvos ir kitų šalių nepriklausomybę, verta prisiminti tokias istorines asmenybes, aktyviai kovojusias už laisvę, demokratiją, pagaliau – už gyvybes.

JAV lietuvių visuomenės veikėjas, poetas, publicistas, politikas ir valstybininkas Leonardas Šimutis gimė gausioje aštuonių vaikų šeimoje Šerikų kaime, Šilalės parapijoje, Tauragės apskrityje. 1913 metais jis atvyko į JAV ir tuoj pat įsijungė į lietuvių išeivių katalikiškų organizacijų veiklą, griebėsi ir mokslų – studijavo žiniasklaidą ir teisę Čikagos De Paulo ir Lojolos universitetuose, o vėliau ir sociologiją Niujorke, Fordhamo universitete. Pagrindinis jo darbas, iš kurio Leonardas su savo šeima pragyveno, buvo išeivijos spauda. Kurį laiką jis darbavosi laikraščio „Katalikas“ ir žurnalo „Vytis“ redakcijose, o 1918–1926 m. jau pats redagavo savaitraštį „Garsas“.

Nuo 1927 m. L. Šimučiui buvo patikėtas stambiausias katalikiškas dienraštis „Draugas“, kuriame kaip redaktorius jis dirbo iki 1952 m., o vėliau, iki 1968 m., buvo vienas iš redakcijos narių. Jo plunksnos dėka pasaulis išvydo tūkstančius straipsnių aktualiais išeivijos kultūros, lietuvybės, politikos, ypač – okupuotos Lietuvos laisvinimo klausimais. Didelis L. Šimučio nuopelnas – publikuotas gausus

atsiminimų pluoštas spaudoje. Verta pastebėti, kad jis rašė ir eilėraščius, taip pat – operetėms libretus, scenos vaizdelius, net feljetonus. Kai kuriems jo eilėraščiams yra parašyta muzika. Leonardas Šimutis netgi buvo vadinamas „išeivijos Maironiu“. Tiesa, plati visuomeninė ir politinė veikla šiek tiek prislopino jo poetinę kūrybą.

Leonardas Šimutis, 1913 m. Iš P. Beinoriaus šeimos nuotraukų rinkinio.

Organizavo paramą nepriklausomos Lietuvos atkūrimui

Būtent visuomeninis ir politinis darbas buvo ryškiausios L. Šimučio veiklos sritys. Kilus Pirmajam pasauliniam karui, jis nesvyruodamas stojo į talką šelpti nuo karo nukentėjusius Lietuvoje, taip pat – organizuoti paramą Lietuvos nepriklausomos

valstybės atkūrimui. 1918 m. kovą Visuotinis Amerikos lietuvių seimas Niujorke, sutelkęs išeivijos patriotines katalikų ir tautininkų jėgas, L. Šimutį, dar gana jauną vyrą, išrinko savo pirmuoju sekretoriumi. Seimas pasisakė už Lietuvos nepriklausomybę.

Tais pačiais metais Leonardas kaip katalikiškos Amerikos lietuvių tarybos narys su bendra lietuvių delegacija lankėsi pas JAV prezidentą Vudro Vilsoną, reikalaudamas Lietuvai nepriklausomybės. Be to, jis, eidamas katalikiško Tautos fondo sekretoriaus pareigas, vadovavo Lietuvos gelbėjimo vajui, kurio metu per 1918–1919 metus pavyko fondui surinkti 350 tūkst. JAV dolerių (dabartiniais pinigais – daugiau nei 10 mln. JAV dolerių) aukų.

1920-aisiais L. Šimutis, kaip ir kiti veikėjai, važinėjo po JAV lietuvių kolonijas ir platino Lietuvos valdžios išleistas obligacijas – Lietuvos laisvės paskolą, sakė prakalbas, ragindamas išeivius finansiškai paremti jaunos Lietuvos valstybės biudžetą. Iki 1923 m. išeivijoje pavyko surinkti beveik 2 milijonus dolerių (daugiau nei 60 mln. dabartinių JAV dolerių) Lietuvai. Tie pinigai buvo kaip ir pirma tvirta jaunos valstybės valiuta bei pagrindas padengti savo pinigus – litus.

Už nuopelnus katalikiškai visuomenei – popiežiaus medalis

1926 m. Leonardas Šimutis buvo išrinktas atstovu į trečiąjį Lietuvos seimą – jis tapo antruoju išeivijos atstovu seime po Juliaus Kaupo, išrinkto į Steigiamąjį seimą. Tai be jokios abejonės parodo L. Šimučio autoritetą ne tik išeivijos gretose, bet ir Lietuvoje. Tačiau karinis perversmas Lietuvoje privertė jį su šeima grįžti į JAV, kur Leonardas toliau užsiėmė plačia visuomenine veikla stambiose katalikiškose organizacijose: Amerikos lietuvių Romos katalikų federacijos Centro sekretoriumi jis išbuvo 20 metų, o Amerikos lietuvių Romos katalikų susivienijimo pirmininku – net 38 metus.

1945 ir 1951 metais visuomenininkas buvo išrinktas vienu iš Nacionalinės katalikų gerovės konferencijos (angl. *National Catholic Welfare Conference*) tarybos direktorių. Ši įtakinga organizacija, kurią įsteigė JAV vyskupai, siekė vienyti ir organizuoti JAV katalikus religinio bei dorovinio auklėjimo ir socialinės gerovės reikalams. L. Šimutis taip pat prisidėjo ir kuriant katalikišką Lietuvos vyčių organizaciją, kuri vienijo išeivių lietuvių jaunimą. Įvertindami jo indėlį, 1934 m. Lietuvos vyčiai Leonardą apdovanojo savo medaliu. Reikia priminti, kad ši

organizacija ir šiandien gyvuoja ir prasmingai darbuojasi. Už nuopelnus katalikiškai visuomenei, popiežius Pijus XII-asis apdovanojo Leonardą Šimutį medaliu Pro Ecclesia et Pontifice, o Lietuvos prezidentas Antanas Smetona 1937 m. jį pagerbė LDK Gedimino III-ojo laipsnio ordinu.

1935 m. L. Šimutis, kaip vienas iš JAV lietuvių delegatų ir delegacijos vadovas, dalyvavo pirmajame Pasaulio lietuvių kongrese Kaune. Jis aktyviai veikė kongreso posėdžiuose, sakė kalbas renginiuose, galiausiai savo įspūdžius sudėjo užrašuose, kuriuos po daugelio metų, kaip ir L. Šimučio eilėraščių rinktinę, išleido jo sūnus – kompozitorius, prof. Leonardas Šimutis jaunesnysis.

Ieškojo kompromisų susiskaldžiusioje JAV lietuvių bendruomenėje

Bet ryškiausia šio visuomenės ir politikos veikėjo veikla atsispindėjo Amerikos lietuvių taryboje (ALT) – politinėje išeivių organizacijoje, kuri veikia iki šiol. L. Šimutis daugiausia prisidėjo kuriant ALT 1940–1941 metais ir ilgiausiai, net iki 1965 m., jai pirmininkavo. Labai svarbus lietuvių išeivijai faktas, jog ši organizacija sujungė visas patriotines ir pagrindines JAV lietuvių partines sroves (katalikus, tautininkus-sandariečius ir socialistus) vienam labai kilniam tikslui – padėti Lietuvai atgauti nepriklausomybę. Tiesa, kai kurie JAV lietuviai tautininkai, įsižeidę, kad dalis ALT narių nepripažino atvykusio į JAV Lietuvos prezidento A. Smetonos, laikinai pasitraukė iš ALT ir veikė atskirai.

Tai, kad Leonardas Šimutis buvo išrinktas tokios bendros organizacijos pirmininku, rodo akivaizdų jo autoriteto ir politinio svorio pripažinimą ne tik tarp išeivių, bet ir Amerikos visuomenėje. Vienas iš svarbiausių jo, kaip politiko, bruožų – tai nuolatinis kompromiso ieškojimas susiskaldžiusioje JAV lietuvių bendruomenėje, vienybės siekis bendroje lietuviškoje veikloje.

ALT vadovavo Vykdomasis komitetas, kurį sudarė pirmininkas – dienraščio „Draugas“ redaktorius L. Šimutis, vėliau prisijungęs tautininkas advokatas Antanas Olis, sekretorius – socialistas, dienraščio „Naujienos“ redaktorius dr. Pijus Grigaitis, iždininkas – dienraščio „Sandara“ redaktorius Mikas Vaidyla. Šie Vykdomojo komiteto nariai pirmiausia darė žygius Vašingtone, valdžios institucijose, prašydami, kad JAV pasmerktų bolševikinę okupaciją, kad ji nepripažintų Lietuvos inkorporavimo į komunistinę TSRS.

Leonardas Šimutis. Visuotinės lietuvių enciklopedijos nuotr.

Dėl Lietuvos nepriklausomybės kreipėsi į JAV prezidentus

L. Šimutis organizavo ir vadovavo lietuvių delegacijoms pas JAV prezidentus: pas Frankliną D. Ruzveltą, Harį S. Trumeną, Dvaitą D. Eizenhauerį ir Džoną F. Kenedį. 1964-aisiais jis asmeniškai Baltuosiuose rūmuose buvo susitikęs ir kalbėjosi su prezidentu Lindonu B. Džonsonu. Be to, Leonardas ne kartą lankėsi pas JAV valstybės sekretorius ir kitus aukštus pareigūnus, jau nekalbant apie plačius ryšius su JAV senatoriais ir kongresmenais. Visa tai plačiai skambėjo angliškoje JAV spaudoje, primenant JAV valdžiai ir visuomenei apie lietuvių tautos siekį atkurti nepriklausomybę.

ALT stipriai rėmė ir talkino 1953 m. kongresmeno Čarlzo J. Kersteno komisijai, renkant medžiagą apie nusikalstamą komunistinės TSRS veiklą okupuotoje Lietuvoje, taip pat Latvijoje ir Estijoje, ir ten vykdomą genocidą. Komisija parengė

HR 346 rezoliuciją, kurią vieningai priėmė Kongresas. Parengti nutarimai ir rekomendacijos buvo įteiktos JAV vyriausybei, Jungtinių Tautų Organizacijai ir JAV Kongresui.

L. Šimučiui buvo patikėta pirmininkauti pirmiems keturiems Amerikos lietuvių visuotiniams kongresams, kur buvo priimami svarbiausi nutarimai Lietuvos laisvinimo klausimu. Jis buvo ir vienas pirmųjų Bendrojo Amerikos lietuvių šalpos fondo (BALF) steigėjų 1943–1944 metais bei vienas iš direktorių. Fondas iš esmės pasitarnavo materialiai remiant Lietuvos pabėgėlius (dipukus), kurie bėgo nuo „raudonojo tvano“ 1944 m. Europoje, o vėliau, pagal galimybę, rėmė Lietuvos vargšus ir lietuvius tremtinius Sibire. Apibendrintai galima sakyti, kad L. Šimutis, nereikalaudamas papildomo atlyginimo, dirbo tose vietose ir tais klausimais, kurie atrodė svarbūs ir būtini Lietuvai ir lietuviams.

Siekė išlaisvinti iš bolševikinio jungo

Per savo plačios veiklos laikotarpį L. Šimutis sukaupė didelį asmeninį archyvą, kurį po jo mirties saugojo ir tvarkė vyriausias sūnus Leonardas jaunesnysis. Vėliau šis dokumentų rinkinys buvo perduotas saugoti Pasaulio lietuvių archyvui prie Lituanistikos tyrimo ir studijų centro Čikagoje. Tai labai svarbi medžiaga JAV lietuvių istorijos, ypač XX a. išeivių katalikiškos srovės, tyrinėjimams.

Išskirtinis visuomenininko ir politiko palikimas – tai nuo 1936 m. kasmet iki mirties rašytas dienoraštis, kuri sudaro net 40 knygų – storų kalendorinių užrašų. Šis dienoraštis unikalus tuo, jog Leonardas Šimutis jį kruopščiai kasdien pildė, todėl jame užfiksuoti tokie įvykiai, tokia faktinė medžiaga, kuri daugiausia neatsispindi oficialiuose dokumentuose ar JAV lietuvių spaudoje. Tai net savotiška JAV lietuvių veiklos kronikos dalis, kuri yra ir bus labai svarbi mokslininkams.

Be to, dar jam esant gyvam, 1971-aisiais buvo išleista L. Šimučio studija-atsiminimai „Amerikos lietuvių taryba: 30 metų Lietuvos laisvės kovoje 1940-1970“, apimantys beveik 500 puslapių. Šioje knygoje gana detaliai aprašomos JAV lietuvių pastangos telktis ir kartu veikti, siekiant iškovoti savo senajai Tėvynei nepriklausomybę, išsilaisvinimą iš bolševikinio jungo. Atsiminimai gausiai dokumentuoti, iliustruoti autentiškomis nuotraukomis, nuosekliai aptarti ALT veiklos rezultatai, laimėjimai. Atsiminimų autorius rėmėsi ne tik savo gausiu archyvu, bet ir savo dienoraščiu.

Prisimenant šią ryškią XX a. JAV lietuvių išeivijos asmenybę, belieka tikėtis, kad ir šiandien JAV lietuviai ir lietuviai kitose šalyse ne tik atidžiai seka, kas darosi Rytų Europoje, Ukrainoje, bet ir telkiasi jau būtinai politinei ir ekonominei paramai. Leonardo Šimučio ir kitų išeivijos vadų pavyzdys gali būti kelrodė žvaigždė visai lietuvybei užsienyje.

Šaltinis: www.vdu.lt